

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Årsskrift 2001

14. årgang.

*Roskildeegnens Selskab
for
Genealogi og Personahistorie*

Årsskrift 2001

14. årgang.

*Roskildeegnens Selskab
for
Genealogi og Personahistorie*

Årsskrift 2001

14. årgang

Udgivet af: Roskildeegnens Selskab
for
Genealogi og Personalhistorie

Redaktion: Karna Hansen
Henning Kiilerich

på: Forlaget HEROLD
Bjældevej 5
4000 Roskilde
Telefon 4636 9090

Copyright © 2001: Forlaget HEROLD

1. udgave, 1. oplag

ISBN 87-89165-38-1

ISSN 0904-1427

Enhver form for gengivelse fra dette skrift
må kun ske med angivelse af kilden.

Indhold

<i>Efter kongelig Majestæts Lov og hans Æmbedis Pligt</i> -----	4
J. P. Skou	
<i>Min "elskede" Julius</i> -----	10
Jette Stoltenberg	
<i>Indsamling af sidelinier uden arkivbesøg</i> -----	18
Kit Bisgård	
<i>Min tipoldemor Marlene Rasmusdatter</i> -----	21
Grethe Jensen	
<i>Mordbrand i Svogerslev</i> -----	23
Inger Vermouth Jensen	
<i>Barnefader – og så fra Sønderjylland</i> -----	29
Jens V. Olsen	
<i>Årsberetning</i> -----	34
Kit Bisgård	
<i>Bestyrelsen</i> -----	36
<i>Foreningens hjemmeside på internettet</i> -----	36

Efter kongelig Majestæts Lov og hans Æmbedis Pligt

af J. P. Skou

Det er ikke kun i vore dage, det er svært at overholde love og regler og forstå, hvorfor de er der. Sådan har det sikkert været til alle tider. Jeg vil gerne her fortælle uddrag af et par tilfælde, som nogle af min kones forfædre var medaktører i sidst i 1600-tallet.

I 1846 udkom "Skandinavisk Folkekalender", hvori Fr. Barfod har en artikel på 10 tætskrevne sider med titlen "Et Bidrag til vore Præsters og Bønders Historie under den forrige Kirkelovs velsignede Regimente". Heri er der en udskrift fra Stevns herreds provstiprotokol, der handler om, at sognepræsten i Store Heddinge, "hæderlig og højlærde Mand Mag. Peder Andersen Claudianus den 30. maj 1688 havde ladet hid indstævne en stor Del af sine Sognefolk i Thomestrop [nu Tommestrup] og Siersløv [nu Sigerslev] formedelst Sabbatens Overtrædelse til Gilde og Driksmaal mod offentligt Forbud af Prædikestolen". Op mod en snes mænd, indbefattet smeden og skrædderen, blev afhørt med navns nævnelse samt desuden 46 karle, drenge og piger.

Efter at have nævnt dem, siger Mag. Peder "Herhos stævnis og I hæ-

derlige og vellærde Mænd, Her Frederik Splet, Medtjenere i Ordet til Storeheddinge Menighed og Sognepræst udi Højerop [nu Højerup], og I Herman Kiuse, Skolemester og Diaconus i Storeheddinge, saavel som ærlig og velagt Mand Madß Svendson, Substitut ibid., eders Sandhed herom at vidne og til spørgsmaal at svare".

"Madß Rasmusøn, Sognepræst i Lilleheddinge og Havneløv, saa og Provst udi Stævns Herret giver tilkjende ...", at retten er rigtig sat, og hvad den drejede sig om.

Det var Rasmus Lauritsen i Tommestrup og Hans Nielsen i Sigerslev, der havde tilladt, at gildet blev holdt i deres huse, og det kom frem, at drengen Hans Boesen [døbt 24/5 1668], der tjente hos Remmer Hansen i Sigerslev sammen med broderen Jens [døbt 27/4 1673; min kones fjerne forfar, som senere blev gift med Anne, datter af den i sagen nævnte bonde Jep Jensen fra Tommestrup], havde været skaffer. Mag. Peder tilspurgte en del af bønderne om, "hvorfor de hans Æmbede til Foragt, imod så mange gjorde alvorlige Advarsler, paatog sig at være

Skaffere til disse Sommergilder, saa og at hente Øl om Sabbaten dertil".

Under forhøret protesterede Remmer Hansen over at kalde Hans Boesen en umyndig dreng, da han var vel over de tyve År og havde voksen karls løn. Videre fortalte han, at de andre tvang ham til at være skaffer "efter Bys gammel Skik og Vedtægt. End sagde Remmer Hansøn, at ingen havde redet Sommerby hos dem i Aar, ej heller vidste han, med hvis Vogn de hente Øllet. Mag. Peder tilspurgte Remmer Hansøn endnu, hvorfor han ikke lod Hans Boesen selv møde for Retten, at han kunde baade svare til denne sin Uskikkelighed, saavel som til Prædikens og Katekismi Læsnings Forsømmelse, hvortil Remmer Hansøn svarede, at han var til Hove med de andre hans Folk; tilmed vil Remmer bevise, at han befalede ham og de andre sine Folk at gaa til Katekismi Læsning. – Mag. Peder med Degnen Herman Kiuse og hans Bog beviste [dog], at han den Dag ikke var til Katekismi Læsning".

Derefter kom turen til de unge, som deres husbond var mødt for, og heraf fremgår det, hvad det egentlig var, der foregik:

"Mag. Peder tilspør Anders Olsson, tjenendis hos Anders Jacobsøn, og Maren Nielsdatter, tjenendis hos Peder Pedersøn i Thomestrop, saavel som og Søfren, Rasmus Skræders Søn i Siersløv, og Anna, Oluf Smids Datter ibid., hvorfor de har ladet sig bruge til Majgrever og Majinder med Krandzen og andet saadant Gækkeri paa hedenske Vis. Anders Jacobsøn

mødte paa sin Karls Vegne, saasom Karlen var til Hove, og svarede, at Karlen var ude i Skoven med Smaadregene den Søndag; der kejsede de ham til Majgreve og lagde Krandzen paa ham; thi han var falden dertil, eftersom han havde tjent længst i Byen; ellers sagde, at han ikke havde redet Sommerby før den Gang. Ligesaa svarede han paa Pigen, Maren Nielsdatters, Vegne, at Smaadregene først løb ind i hendes Madfaders, Peder Pedersens Gaard med Krandzen til hende, men de saae hende ikke, førend hun havde været ude at malke til Aften, og da kom nogle af Smaadregene og slæbte hende til Gildis. Rasmus Skræder mødte paa sin Søns Vegne, hvilken han sagde sad hjemme og syede, og svarede Faderen, at hans Søn blev tagen til Majgreve af de andre, og nødde ham Krandzen paa. Oluf Smed svarede, at han for sin Person vidste intet deraf at sige, ej heller var til Gildis, eller tilstæde nogen af sine at komme der; veed ej heller om hans Datter var der; men da de var med Blus i hans Gaard, var Sol færdig at gaa ned ved 8te Slæt om Aftenen".

Derefter stillede Mag. Peder nogle spørgsmål til en række navngivne unge, som var til stede i retten, men det fik han kun lidt ud af, fx: "Mag. Peder tilspurgte Ungdommen af Siersløv, som Stævningen indeholder, hvorfor de imod tilbørlig Lydighed til hans Æmbede slog sig til saadan forbuden Sommergilde. Bymændene svarede, at de intet Sommergilde holdte, men aleneste havde en Tønde

Øl, hvoraf en stor Del blev lævnt til om Morgen; men at Ungdommen dandzede, var af deres Lystighed, og ikke af Øllets Overflødighed, thi det var intet godt". Men så vendte Mag. Peder sig og "tilspurgte Oluf Hansøn, Hans Olsøns søn i Siersløv, hvorfor han om Aftenen sildig, strax efter at han havde mødt Mag. Peder paa Siersløv Gade, der han kom til Gildehuset, gik hjem i sin Faders Hus, hente og ladde sin Bøsse, og kom siden, efterat Mag. Peder var gaaet ud af Byen, og skød bagefter ham. Hvortil Ole Hansøn svarede, at der var en gal Hund, der havde gjort adskillig Skade, og bidt adskillig Smaakvæg, og den skød han efter. Søfren Olsøn fremstod ved Retten, og vandt ved Ed med oprakte Fingre, at han den Aften, som Gildet var, mødte Mag. Peder paa Vejen fra Siersløv, der han, n. Søfren Olsøn i Siersløv, kom fra Storeheddinge, og der han kom i Siersløv By og var drukken, da skød Oluf Hansøn, som han formente, efterdi det var saa mørkt, at han ikke kunde se ham, men Røgen fløj hannem om Ørene; da sagde han "Skyd mig ikke, det er mig, og ikke Præsten". Der nu Eden blev oplæst, torde han ikke dette ved sin Ed aflægge, efterdi han var drukken, og kunde ikke se nogen. – Bent Larsøn i Siersløv fremstod for Retten og berettede, at Ole Hansøn samme Aften var ved hans Dør med Bøssen på Ryggen, hvilket Ole Hansøn ikke benægtede, at han jo den Aften skød et Skud eller to, men veed ikke, om han ramte Hunden".

Sådan fortsatte det en rum tid endnu, for Mag. Peder syntes at have været alle steder, vide alt, eller spurgte om alt, således også "Birgitta, som tjener Rasmus Trommeslager, og Anna, som tjener Niels Pedersen i Siersløv, hvorfor de samme Dag, som de vare til Herrens Nadvere, gik ind i Gildesgaarden og der dandzede med de unge Karle i saadan uterlig Lystighed. Pigerne var ikke mødt, men begge deres Husbonder svarede, at de var næppe inden Døren, meget sildig, og hverken drak eller dandzede der". Det fortsatte og blev ved, indtil "Mag. Peder satte i Rette og formentte, at, saasom han efter Guds og kongl. Majts. Lov og alvorlige Befalinger, saavel som og sit Æmbedis Pligt, hvilken hans kongl. Majt. under Guds Straf saavel som Afsættelse fra hans Æmbede paabyder hannem, ej aleniste udi de forhen udgivne allernaadigste Forordninger om Sabbatens Helligholdelse, baade daterit d. 19. Maji Ao. 1676, saavelsom og den dateret d. 9. Sept. 1679 o.s.v., o.s.v. og baade fra prædikestolen og alle ting har været læst ... "

Efterhånden hidsede han sig op til at tale om, hvad der står i lærde mænds skrifter om, "at slig Sædvane med Sommergilder at holde, med Krandzer og Blus at bære, saavel som med Dandzen, Drikken og Sjungen udi i saadanne Gilder og Gjestebuder, er intet andet end de selvsamme Ceremonier og offentlige Skikke, som Hedningerne, vore Forfædre beder, som brugtis Bacchus og Ceres til Ære, hvilket nogle af de Lærde for-

klarer om Solen og Maanen, og mente derved, at Jordens Grøde skulde meget lykkes, og slige Afguder give dem fuldt op af alle Slags, ...".

Mag. Peder henvendte sig så til "hæderlige Rettens Besiddere" og siger, at han godt vil specificere navnene på de skyldige, selv om han ikke mener, at det er nødvendigt, "saasom enhver er tilforn noksom nævnt ved Beskyldningsposterne; og saasom Mag. Peder formoder enhver Post noksom bevist at være, saa er han her paa en retmæssig Dom, som for Gud og alt kristen Øvrighed forsvarlig være kan, begjærendis". Med mange ord forsikrer han om, at det er med suk og tårer og ej af lyst, han fører denne trætte med sine kære sognefolk, men "for sin Samvittighed og deres Saligheds Skyld, som er ham saa højt paalagt og anbefalet af Gud og Kongen at forsvare og befordre".

Jeg synes, det må undre, hvordan den satte ret efterhånden har kunnet holde rede på, hvem der egentlig var skyldige eller uskyldige og i hvad.

"Menige indstævnedede bekjendte deris Forseelse, bad om Forladelse, og lovet saadant aldrig at skulle ske tiere". Herefter gentog Mag. Peder over for retten lovens krav og indstævningens berettigelse og slutter med formaningen: "... ja og ej aleneste ikke fraholde, men med Alvorlighed og Flid, som det Guds Børn og kristelige Sognebørn egner og anstaar, holde deres Børn og Tyende til at gaa flittig i Kirke, og ikke nogen

Tid forsømme Katekismi Læsning, saa han ikke skal foraarsagis til mere Sorrig og Trætte udi sit Æmbede, saafremt ikke denne Sag skal staa aaben fore igen, at da sligt ubrødeligen maa holdes og efterkommes, og mig herpaa deris [rettens] Kjendelse, mig til Forsikring, tilligemed denne hele Akt, efter Loven stadfæstet med deris Haand og Segl, udfærdiges".

Den gang var der intet, der lignede demokrati. Derfor havde de indstævnedede ingen andre til at forsvare sig end dem selv. Som jeg læser det, gjorde de det ganske godt, og de beskyttede hinanden. Selv ham, der af lagde ed i drukkenskab, ville ikke stå ved den, da han i ædru tilstand hørte den oplæst, men det er vel ikke usandsynligt, at Ole Hansen i mørket skød et skud for at forskrække præsten.

Historien fortæller intet om, hvad kendelsen kom til at lyde på, men mit gæt er, at naturen hurtigt er gået over optugtelsen, for det er ikke tænkeligt, at et sådant angreb på store dele af to landsbyers befolkning kan nytte noget. Det interessante her er nemlig, at spørgsmål og svar tegner et billede af den forårsfest, der var tradition for at have, og den kan en nok så streng provsteret næppe stoppe.

Efter denne svada kan der vel ikke være tvivl om, at Peder Andersen Claudianus har været en nidkær Guds tjener men også en hidsigprås, som næppe blev populær på den sag. Måske var det det, der senere viste sig.

Få år efter blev Store Heddinge kirke udsat for en lynbrand, der forrettede betydelig skade, som skulle repareres. Ved dette arbejde faldt yderligere noget murværk ned "ved en murmesters skødesløshed", står der. Det tog Peder Andersen Claudianus sig meget nær og blandede sig, så det medførte en langvarig proces, der endte med, at han blev dømt fra sit embede for mened i 1691.

Så slemt syntes kong Christian V nu heller ikke, det havde været, og tilbød Peder Andersen Claudianus et embede i Tronhjem, hvor hans far, Anders Clausen havde været præst, men det blev ikke til noget. I stedet blev han præst i Kværndrup på Fyn. Måske har det ikke været så ringe endda, at Mag. Peder var gift med Appelone Nielsdatter, borgmester Niels Madsens datter i Store Heddinge.

En tildragelse, der er indført i Store Heddinge kirkebog med en anden skrift end den sædvanlige, viser, at efterfølgeren Jørgen Hansen Leth, har været meget forsigtig med, hvad han gjorde. Han kendte forgængerens sag!

Den 13. december 1695 kom Hans Skaaning [en anden af min kones fjerne forfædre] og Peder Thomsen i Sigerslev til sognepræsten i Store Heddinge og begærede ham til at kaste jord på et lidet lig ved navn Jørgen Sørensen, som var død i Anders Olsens hus i Sigerslev. Hans Skaaning og Peder Thomsen havde besigtiget liget og mente, at drengen var død af "småkopper" efter at have

ligget blind af sygdommen i fem dage. Præsten bad de to mænd henvende sig til forvalteren og høre hans mening. Omtrent 3 – 4 timer senere kom næsten alle Sigerslevs byfolk med liget og formanede præsten straks efter uden videre at lade det forpestede lig begrave, men det ville Mag. Jørgen Leth ikke, før han havde fået besked fra øvrigheden på stedet "Hans kong. Majest. Byfoged Hr. Søren Nielsen" om denne nødvendighed. Det var åbenbart ikke muligt at få fat i byfogeden, som de fandt det rådeligst, heller ikke forvalteren eller hans fuldmægtig fik de fat i. Man fandt det da billigt, at der stilledes sognepræsten Mag. Jørgen Leth caution for ligets begravelse, så andre vedkommende ikke kunne komme med påtale, og så Mag. Jørgen Leth og vedkommende kunne holdes skadesløs i alle måder for ligets begravelse. "Når slikt skeer, er Mag. Jørgen Leth beredig sit Embede at forrette".

Det er klart, at man – heller ikke den gang – i et ordnet samfund sådan kan komme og kræve at få et lig begravet straks, selv om man møder op med en hel landsbys befolkning. På den anden side er det let at forstå deres frygt for kopper, der var en alvorlig, smitsom sygdom, som havde hærget verden i århundreder. Hvis man ikke døde af den, blev man frygtelig vansiret af koppear.

Ca. 70 år senere blev den engelske lægestuderende Edward Jenner opmærksom på, at malkepiger, der havde været udsat for kokopper, aldrig fik den alvorlige form for kop-

per. Det problem arbejdede han videre med som læge og skrev en beretning om sine undersøgelser i 1798, hvori han kaldte sin behandling koppevaccination (vacca betyder ko; altså smitte fra en ko).

Allerede året efter blev metoden indført i England og bredte sig derfra hurtigt til de fleste lande. Her i landet indførtes koppevaccination ved kongelig reskript i 1810, hvori det bestemtes, at man skulle være vaccineret for at kunne blive gift. Det er imponerende at Danmark så hurtigt var med.

Slægtsforskere, der har været inde og notere ægteskaber i årene efter 1810, vil ofte finde, at der står

vaccineret samt et lægenavn og har måske undret sig. Ikke alle præster indførte det i kirkebogen, men de må have set en attest for at kunne foretage vielsen. I forbindelse med et par af mine forfædre, Anne Marie Sophie Schütte fra Mecklenburg og Henrik Henriksen Knop fra Holsten i 1815 blev viet i Skødstrup kirke, står der "har havt de naturlige kopper", og så var der jo ikke behov for en attest. Senere blev det til, som de fleste stadig ved, at man skulle vaccineres, inden man kunne komme i skole. Nu er alt dette en saga blot, idet WHO for omkring 15 år siden erklærede sygdommen totalt udryddet i hele Verden.

Min "elskede" Julius

af Jette Stoltenberg

Jeg startede min slægtsforskning i begyndelsen af 1970-erne. Egentlig på grund af et par gamle billeder i ovale "guldrammer", som jeg havde arvet efter mine bedsteforældre. Det var min bedstefars forældre (altså mine oldeforældre) og som barn havde jeg altid syntes min oldefar var sådan en nydelig og statelig herre, som jeg har set med beundring på – også hans kone, uden dog at have kendt dem. Han døde i 1914 og hun i 1909.

Jeg fandt hurtig ud af (ved mit første besøg på Landsarkivet, og med et par små sedler i hånden tilligemed en hjælpsom arkivbetjent), hvordan familieskabet var, hvad de hed, hvor de havde boet sammen samt de børn de fik (7). Det var en underlig fornemmelse at sidde der med de originale kirkebøger og se: "det var sørme rigtigt!" I dag er "glansen" gået lidt af kirkebøgerne, når vi efterhånden skal læse deres indhold på mikrokort i stedet, og hvad jeg har hørt – at de helt skal afskaffes, når præsterne skal føre de kirkelige handlinger ind på en computer. Ja – om føje år vil et enkelt "opslag" den vej give svar på mange oplysninger, man kan have brug for. Personnummeret vil være det, der gør, at man er sikker på, det er det rigtige menneske, man har fat i. Den

glæde og fornøjelse vi slægtsforskere har (incl. Al møje og besvær, der også følger med) vil vore efterkommere ikke have så megen kendskab til, men på den anden side kan vi vel heller ikke begribe, hvordan vore forfædre har haft det – og følt det – i deres hverdag med de "nymodens tossestreger" de har været vidner til? Jeg tænker her på hele den elektroniske verden.

I begyndelsen af min slægtsforskning gik det som smurt. Jeg fandt så mange personer (i Nykøbing F.), at jeg hurtigt fik et ringbind fyldt med min bedste-/oldeforældre og deres børn samt kendskab til den del efterkommere, som jeg talte med om deres slægtskab til familien. Jeg var meget heldig at få indsamlet flere billeder og fik samtidig sat navne på mange fotos, vi i vor gren af familien lå inde med, men som vi ikke havde nogen viden om, hvem var. Den ene mappe blev til to. Jeg måtte til at sortere. Der gik ikke lang tid, så blev de to mapper til tre og inden jeg fik set mig om, fik jeg samlet et anseligt antal mapper. I dag fylder de en hel væg.

Jeg bruger (og har brugt fra starten) Stradonitz anvendte system, hvor probanden er nr. 1, far nr. 2, mor

nr. 3, farfar nr. 4 o.s.v., og senere, med al det materiale, det er blevet til, et system, som jeg mener er overskueligt; men mapperne fylder nu godt op i reolen! Det at slægtsforskning kræver, man er lidt af et ordensmenneske og her hjælper computeren (mere end man tror) med at holde styr på familien. Jeg bruger PAF-slægtsforskningsprogram, og det er jeg glad for.

Mit daglige arbejde tager meget af min tid. Derfor går der langt imellem arkivbesøgene, og at komme videre i min forskning, men til hver en tid er det jo rart at vide, at man hen i pensionisttiden ikke behøver at være i tvivl om, hvad man skal foretage sig eller beskæftige sig med.

Når man starter sin slægtsforskning og kommer de første 100 år tilbage, hvad man normalt regner for 3 generationer, er man meget imponeret, men efterhånden som man får hul på de forskellige aner, og bevæger sig tilbage i historien, bliver afstanden kortere og kortere. 300-400 år bliver efterhånden for ingenting at regne, og man vil forfærdelig gerne om på den anden side af kirkebøgerne, hvor det er andre arkivalier, man skal have fat i for at klarlægge familiernes herkomst.

Omkring 1984 havde jeg arbejdet mig godt ned igennem årene og fundet mange aner (man har en stor familie). Jeg fandt en af mine tipoldefædre, som var blevet gift med en pige fra Ølby i Højelse kirke, vest for Køge.

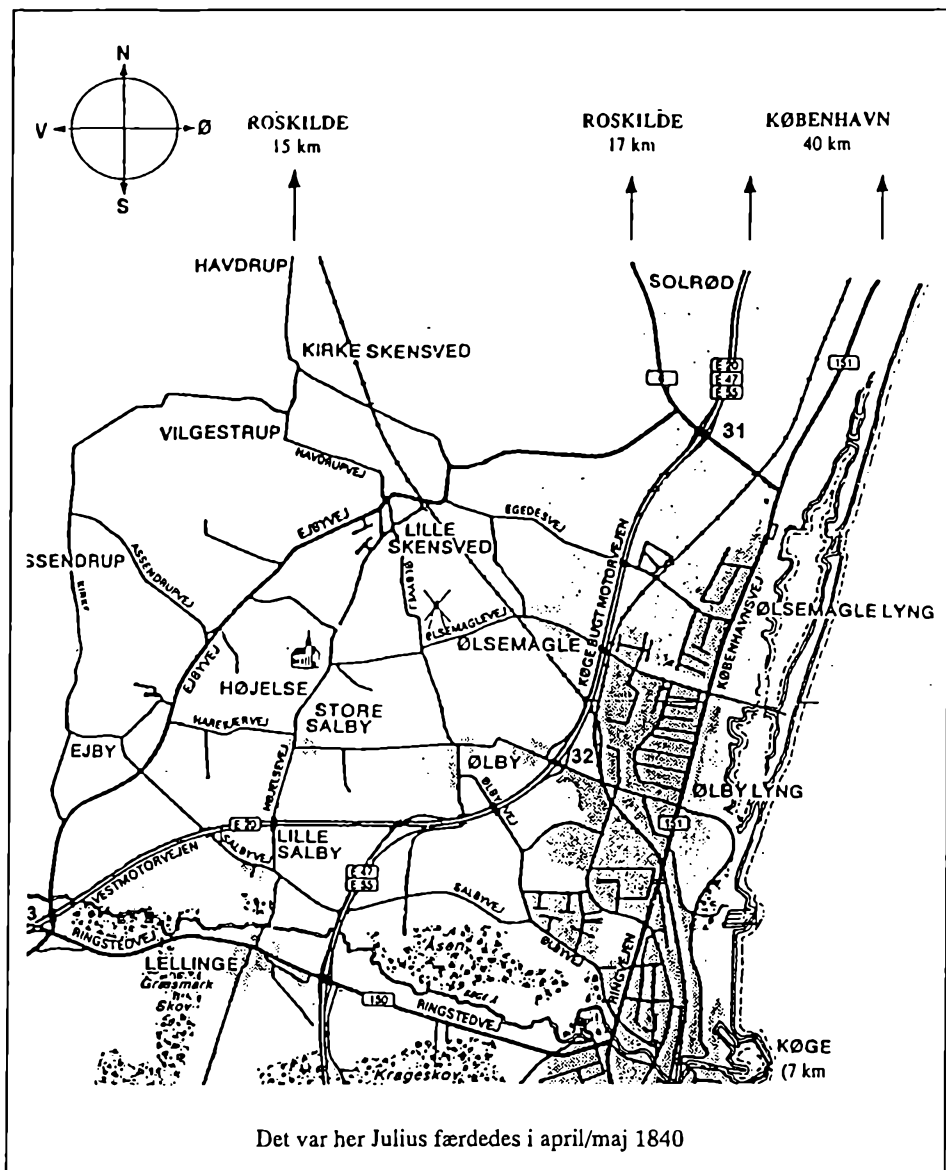
Jeg har lært JULIUS at kende gennem en lang og besværlig periode af min slægtsforskning, og er blevet meget glad for ham, også selvom han har voldt mig mange kvaler – eller måske netop derfor. Det viste sig, han var født på den Kgl. Fødselsstiftelse i København – og ud fra folketællingerne, vielsen og hans dødsdag, kunne jeg regne ud, han måtte være født omkr. 1821

Jeg startede med kirkebogen for Fødselsstiftelsen og fandt året, han skulle være født (med en margen på 4-5 år før og efter). Der var 18 drengebørn, der var født inden for dette tidsrum, som alle var døbt JULIUS. Hvem af dem, skulle jeg vælge? OK! – Jeg startede fra en ende af og fik navnet udleveret på RA igennem UDSÆTTERPROTOKOLLERNE, .men den første JULIUS jeg var kommet frem til, var iflg. oplysningerne død som 2-årig, så han var ikke min tip-oldefar. Jeg havde ikke mod til at tage fat på de resterende 17. Der gik 14 dage fra jeg indleverede sedlen til jeg fik svar. Jeg kunne godt se, det ville have lange udsigter (selvom vi slægtsforskere er et tålmodigt folkefærd!!!).

Til- og afgangslisterne kom til i kirkebøgerne 1812, hvor der skulle føres både en Hoved- og en Kontra-Ministerialbog. Nu blev der fortrykte skemaer i kirkebøgerne, men selvom det var påbudt, er de ikke meget bevendt, for mange præster "glemte" at holde dem ajour, selvom de havde pligt til at føre dem helt frem til 1875 (i købstæderne dog kun til 1854 og de

københavnske kirkebøger har overhovedet IKKE til- og afgangslister). Præsterne tænkte slet ikke på, at alle os "fjolser" kunne få glæde og fornøjelse af dem i dag – ellers havde de sikkert været mere omhyggelige med deres arbejde!

Altså måtte jeg gå i krig med til- og afgangslisterne (her var jeg så heldig, at flere er velbevaret for Højelse og omegn), og efter lang tids søgen fandt jeg endelig JULIUS, i forskellige sogne, rundt om på Køgegne.

Pludselig!!! Det ene sted stod der – han var konfirmeret i Vor Frelser kirke i København. Herigennem fandt jeg så hans nøjagtige fødselsdag, samt, at han var søn af en afdød slagter CLEMMESSEN. Nu kunne jeg gå direkte tilbage i kirkebogen fra Fødselsstiftelsen og finde ham. Jeg kan se på hans forældre, at de vil vilde mig lige så mange problemer, for selvom hans mor hedder SCHLOSSER, skulle være 20 år og født i København, er det lige så vanskeligt at finde hende og hendes familie – eller for den sags skyld den afdøde slagter CLEMMESSEN – som skulle være hans far.

Jeg har snart kørt turen til Falster så mange gange, at jeg kender vejen ud og ind. I starten kørte jeg bare derned – men så fandt jeg JULIUS i Højelse. Han havde levet der og i omegnen Salby, Lellinge, Skenved og Ølby fra omkr. 1839 til 1873. Jeg har kørt alle disse små landsbyer tynde og har besøgt lokalarkivet, og når jeg nu kører til Falster, hænder det (ret ofte), at jeg kører indenom, hvor der er frakørsel fra motorvej E4 til Ølby, for nu er det slet ikke længere et tilfældigt navn på et vejskilt, nu er det blevet nærværende. Når jeg igen kører tilbage, ser jeg, ved sammenfletningen med motorvejen fra Ringsted – til venstre – over på Højelse kirke, og sender JULIUS en venlig tanke.

I min søgen i til- og afgangslisterne stod der et af stederne, at JULIUS havde været 6 uger i Køge ar-

rest. Altså måtte jeg videre til POLITI- & JUSTITSPROTOKOLLERNE – og fandt ganske rigtigt en sag på ham.

JULIUS blev konfirmeret som 17-årig i 1838 (han har sikkert ikke kunnet sin katekismus!), men hvad han så har foretaget sig i tidsrummet til han dukker op på egnen ved Højelse omkr. 1839/40 vides ikke. Han er kommet fra København og ned mod Køgeegnen, hvor han har været rundt og søge arbejde på forskellige gårde, men blev anholdt for betleri/løsgængeri og sat i Køge arrest, hvorefter der blev holdt forhør og 5 gårdmænd var indkaldt som vidner. På dette grundlag har det været muligt at klarlægge en hel uge af JULIUS' liv.

"Aar 1840 den 5. maj blev Val-løe Stifts Birke Politiret sat paa Val-løe i Overværelse af Vidnerne Niels Jørgensen og Jørgen Nielsen begge af Valløe, hvor der blev foretaget Forhør betræffende en i Eibye Sogn anholdt Person. Rettens Vidner skjønnede, at Arrestanten maatte anses for at kunne forrette saadanne Arbeider, som man kunne forlange af et Menneske imellem 18 og 19 Aar, og som han maatte have lært, og at han maatte anses for at være arbejdsfør, hvilket Arrestanten ogsaa selv erkjendte. Arrestanten blev afsendt til Arresten i Kjøge og Forhøret udsat."

Skudsmål var et vidnesbyrd, som man kunne få udstedt om et eller andet personligt forhold. I 1832 blev det indført, at tjenestefolk skulle have skudsmålsbøger, hvori husbonden

skulle give vidnesbyrd om deres tjeneste. Bogen tjente som et pas eller en form for opholdstilladelse, så indehaveren kunne påvise, at han/hun ikke var løsgænger.

I forhøret den 27. maj 1840 forklarede gårdbestyrer Anders Nielsen i Højelse, at han kunne huske JULIUS fra en gang i vinter, hvor han havde været om ved ham for at søge arbejde som arbejdsdreng. Altså er han kommet til Højelse i slutningen af 1839, begyndelsen af 1840.

Ved folketællingen den 1. februar 1840 har det endnu ikke været muligt at finde, hvor JULIUS opholdt sig. Søndag den 26. april om aftenen kom han til gårdmand Lars Pedersen i Højelse. Han bad om lov til at tilbringe natten der. Han havde ikke tigget, men havde modtaget et måltid mad.

Mandag morgen forlod han Lars Pedersen igen, men uden at have arbejdet der.

Han blev på egnen, for mandag aften kom han til gårdbestyrer Anders Nielsen (ham der kunne huske JULIUS fra i vinters). Heller ikke her tilbød han sin arbejdskraft, men bad om lov til at blive der natten over. Her fik han også et måltid mad. Tirsdag den 28. april var han stadigvæk i Højelse, hvor han om aftenen henvendte sig til gårdmand Hans Andersen. Her tilbød han sin arbejdskraft, og da Hans Andersen netop stod og skulle bruge en plovkører dagen efter, ansatte han JULIUS, og hele onsdagen arbejdede han for gårdmanden. Efter endt arbejdsdag fik han lov til at overnatte til torsdag. Hans Andersen havde ikke

mere arbejde til ham, men fortalte i retten, at JULIUS havde opført sig pænt.

Han forlod nu Højelse, for torsdag aften var han kommet til Assendrup, hvor han henvendte sig hos gårdmand Niels Pedersen. Han tilbød sin arbejdskraft, men da gårdmanden ingen arbejde havde, fik JULIUS bare lov til at sove der om natten. Også her havde JULIUS opført sig pænt iflg. gårdmandens vidneudsagn.

Dagen efter, fredag den 1. maj forlod han igen Assendrup, for at dukke op i Store Ladager. Her kom han til gårdmand Ole Andersen. Det gentog sig, gårdmanden havde intet arbejde til JULIUS, men giver ham lov til at overnatte. Ole Andersen fortalte i retten, at JULIUS opførsel var anstændig, og han havde modtaget den mad, de havde givet ham. Han forlod gårdmanden lørdag morgen, og de så ham ikke hele dagen, men lørdag aften kom han tilbage til dem igen, og han fik lov til endnu en gang at overnatte.

Mandag den 4. maj var det så JULIUS blev arresteret i Ejby sogn, kl.3 om eftermiddagen for løsgængeri. Han kom for retten den 5. maj i Vallø. Forhøret blev udsat til den 27., hvor alle gårdmændene blev indkaldt til vidneforklaring. I mellemtiden sad JULIUS i Køge arrest, hvor han også blev bragt tilbage til efter forhøret.

JULIUS bedyrede, at han ikke havde tigget efter noget, og gårdmændene gav ham medhold, men alligevel indrømmede han dog, at de steder, hvor han var kommet og de

ANE:NR.: 22

NAVN: JULIUS CLEMMESSEN

Husmand og Indsieder i Ølby og Lille Salby, Højelse Sogn

- Søndag den 16.09.1821, Den Kongelige Fødselsstiftelse, Kbhvn.
- Lørdag den 22.09.1821 "
- vacc. Søndag den 23.06.1824
- Søndag den 30.09.1838 Vor Frelser Kirke, København

April 1840						
Sø	Ma	Ti	On	To	Fr	Lø
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30		

- Søndag den 26. April i Højelse hos Lars Pedersen
- Mandag den 27. - - - Anders Nielsen
- Tirsdag den 28. - - - Hans Andersen
- Onsdag den 29. - - -
- kører plov for Hans Andersen hele dagen
- Torsdag den 30. - - Asmindrup - Niels Pedersen

- Fredag den 1. Maj i Store Ladager
- Lørdag den 2. - -
- Søndag den 3. - -
- Mandag den 4. - Ejby Sogn arresteret
- Tirsdag den 5. - i Køge arrest
- Onsdag den 27. - Forhør med Indkaldte gårdmænd
- Lørdag den 30. - Dommen afsagt

Maj 1840						
Sø	Ma	Ti	On	To	Fr	Lø
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

- ∞ Lørdag den 30.09.1854 Højelse Kirke
- + Onsdag den 28.08.1878 Roskilde Sygehus
- Søndag den 01.09.1878 Højelse Kirkegaard

Begyndelsen og afslutningen samt en måned af Julius Clemmesens liv

ikke selv havde givet ham noget, var han bare gået igen. Han vedgik også, at det jo ikke var tilladt at vandre sådan rundt uden fast bopæl eller tilholdssted, og at han også havde "glemt" at anmelde det til sognepræsten, hvor han skulle have skrevet i sin skudsmålsbog.

Dommen blev afsagt den 30. maj 1840 over arrestanten JULIUS CLEMMESSEN af Køge amt og gårdmændene Hans Andersen af Højelse og Ole Andersen af Store Ladager:

Thi Kjendes for Ret:

"Arrestanten Julius Clemmesen af Kjøge Amt bør at hensættes i Fængsel paa Vand og Brød i to gange fem Dage, og Gaardmændene Hans Andersen af Højelse og Ole Andersen af Store Ladager bør hver at bøde en Mulkt af én Rigsbankdaler Sølv til forrige Roeskilde Amts Fattigkasse."

At gårdmændene også fik bøder skyldes, at Hans Andersen havde ansat JULIUS uden at gøre anmeldelse til præsten, og Ole Andersen fordi han havde huset JULIUS 2 nætter i træk.

Iflg. tilgangslisten var han arresteret for betleri, men ved dommens afsigelse var han hos Saxild i Lellinge Vand-Mølle og arresteret for løsgænger, men det må så have været hans seneste arbejdsplads. Man mener, han sidder i Køge arrest pinsen over, og bliver sikkert løsladt efter afsoningen den 10. juni 1840. Efter sit fængselsophold tog han sandsynligvis til Strøby Næs, for sidst på året kom

han ved juletid tilbage derfra og bliver igen ansat hos Saxild i Lellinge Vand-Mølle, og er her til helt hen på sommeren 1841. Herefter ved jeg ikke, hvor han opholder sig.

Der går nu nogle år, inden jeg igen støder på ham. Måske er han blevet i Lellinge, for derfra kom han til Højelse i sommeren 1844. I den mellemliggende tid havde han også været 6 uger i kur i Køge (kur betyder, at han sikkert har været indlagt på hospitalet til en kur efter at være smittet fra et "letlevende Fruentimmer").

Den 4. november stoppede han hos Jens Jensen i Højelse (herfra fik han et godt skudsmål) for at flytte til Ole Jensen i Ølsemagle, og her arbejdede han også den 1. februar 1846. Han var sikkert fæstet for et halvt år. Den 4. maj er han atter tilbage i Højelse, og om han nu fortsat er blevet i Højelse vides ikke, men den 1. februar 1850 arbejder han hos gård- og kromand Anders Olsen i Højelse. Han var nu blevet 29 år. Han nåede at fylde 33 år (den 16. september), før han blev gift i Højelse kirke den 30. september 1854 med den 22-årige Karen, datter af husmand Jørgen Sørensen i Ølby. Hun var den ældste af 7 søskende. JULIUS arbejdede på dette tidspunkt som karl hos Anders Jensens enke i Skjendsved.

I 1860 boede JULIUS med sin familie som husmand sammen med sine svigerforældre i Ølby (9 personer), men omkr. 1866 kom de til Lille Salby, og under fattigvæsenet.

Huset i Ølby matr. nr. 42, hvor de boede i starten af deres ægteskab, har ligget lige ved siden af matr. nr. 43, Krogtoftevej 2, indtil først i 1900-tallet. Matriklen er nu sammenlagt med nabo-matr. og har nr. 43. Huset er revet ned for længe siden, men kan spores tilbage til omkr. 1770, hvor det hørte under Gl. Køgegaard som ejendom nr. 2. De havde 18 ejendomme i alt. Protokollen fra 1820 gør opmærksom på, at det var JENS POULSEN (+1843), der havde ejendommen. Det var en husplads med have, sydlig i byen, vesten for gaden.

JULIUS døde på Roskilde sygehus den 28. august 1878 som fattiglem og blev begravet på Højelse kir-

kegård. Det har været muligt at finde 11 børn, hvor den ene af pigerne blev min oldemor. Hun blev mor til min farmor.

Jeg har ikke været heldig at finde andre personer, der har JULIUS i deres slægt, så muligheden for et foto er (næsten) udelukket, men jeg kunne da godt tænke mig at vide, hvordan han har set ud.

Da det efterhånden er 179 år siden, at JULIUS er født og 160 år siden han var en tur rundt om arresten i Køge, finder jeg, det både er spændende, fascinerende og lidt fortryllende at kunne klarlægge en hel uge af hans liv, selvom det er så længe siden.

Jeg holder meget af JULIUS.
Han skulle bare vide --!!!

Indsamling af sidelinier uden arkivbesøg

af Kit Bisgård

Det kan være til stor glæde for en slægtsforsker, at der i familiekredsen er nogle, der interesserer sig for ens forskning.

Således havde jeg, da jeg i begyndelsen af 90'erne arbejdede på en slægtsbog om mine farforældres aner og efterkommere, et sådant familied medlem, der med stor interesse fulgte min forskning. Det var min halvbror, Viktor Hedegaard i Borbjerg ved Holstebro, som også hjalp til med forskningen. Så snart jeg havde fundet noget nyt, sendte jeg det til ham og fik hurtigt respons på mine skrivelser.

Da jeg en dag havde sendt ham mit nyeste fund af nogle af vore fælles aner fra slutningen af 1600-tallet (et par tipoldeforældre i Vester Ausum i Hjerm ved Holstebro), kvitterede han ved straks at sende mig en kopi af et interview i Holstebro Dagblad. Interviewet var med den nuværende ejer af Vester Ausum, som fortalte, at gården var gået i arv fra far til søn siden slutningen af 1600 tallet og sikkert endnu før. Jeg skrev naturligvis straks til denne fjerne slægtning for at bede om navn og årstal på alle ejerne. Kort tid efter fik jeg en tyk konvolut med en masse slægtsforsk-

ning, som dog ikke var lavet af den nuværende ejer, Niels Ausum, men af den i Vestjylland kendte slægtsforsker og lokalhistoriker, Rigmor Lillelund. I det medfølgende brev skrev han, at der i min nabokommune, Lejre, boede en af efterkommerne fra Vester Ausum, Viggo Lægaard, som jeg endelig måtte ringe til. Jeg syntes nok, at det var lidt langt ude, hvis vi kun havde et par tipoldeforældre sammen, men af slægtspapirerne fremgik det, at Viggo Lægaard var halvbror til min far, ikke til min farfars gren, men til min farmors. (Han er barnebarn af min farmors yngste moster, Ane Johanne, gift Lebech). Jeg ringede derfor til familien, og vi har haft megen fornøjelse af hinanden siden.

Jeg har indtil nu haft det princip, at jeg ikke leder i arkiver efter sidegrene, men hvis jeg kan få dem "gratis" af familiemedlemmer, så tager jeg dem med glæde med i mine optegnelser, og da min farmors forældres efterslægt ikke er særlig stor, havde jeg besluttet, at hvad jeg på ovennævnte måde kunne få med af sidegrene, ville jeg tage med.

Da jeg allerede i begyndelsen af 90'erne havde slægtsbogen om min farmor på bedding, fik jeg til denne

bog hele Viggo Lægaards store efterslægt serveret på et fad. (De har 6 børn). Han foreslog så, at jeg på min næste Vestjyllandstur besøgte hans bror i Hjerm og fik hans efterslægt. Som sagt, så gjort. Jeg havde en fin eftermiddag i Hjerm og drog videre med endnu en stor efterslægt i bagagen. Året efter besøgte jeg i Holstebro Viggo Lægårds afdøde brors enke, en prægtig og livlig dame på 86, som også forsynede mig med en stor hoben efterkommere. En dag sagde Viggo Lægaard, at han mente, at der til familien hørte en læge Lebech i København, hvis søn var rådmand på Frederiksberg. Jeg fandt frem til lægen, som beredvilligt sendte mig den del af efterslægten, han kendte til. Hans søn, Mads, er for øvrigt nu borgmester på Frederiksberg.

En dag hørte jeg i radioen, at Det radikale Venstre havde fået en ny landsformand ved navn Johannes Lebech, og da jeg allerede i mit arkiv havde en ældre efterkommer efter Ane Johanne Lebech med det navn, og den nye landsformand var gymnasielærer i Holstebro, sendte jeg samme dag brev til gymnasiet, og allerede et par dage efter havde jeg Johannes Lebech i telefonen. Jeg har altså også nu hans efterslægt. Den gamle Johannes Lebech var naturligvis hans farfar.

Jeg har desuden gennem et medlem af Lægaardslægten været i forbindelse med flere efterkommere efter en af Ane Johannes døtre, gift Knudsen, så jeg også her har fået en stor del af efterslægten.

Jeg er medlem af Holstebro Museumsforening, og når de har ture til Sjælland, slutter jeg mig til dem. Således var jeg med dem til en særudstilling på Nationalmuseet. Der førte Viktor Hedegaards kone mig sammen med en Erik Bisgaard, idet hun tænkte, at vi måtte være i familie med hinanden. Jeg kan min egen Bisgårdslægt på fingrene og vidste, at her ikke var noget at hente, men min farmors oldefar havde et barnebarn, der havde giftet sig til navnet, og ganske rigtigt! Erik Bisgaard nedstammede fra dette barnebarn, og han har sendt mig en alenlang liste over efterkommere, idet hans farfar havde 10 børn.

Efter at jeg begyndte på slægtsforskningen blev jeg veninde med en halvkusine, barnebarn af min farmors søster, Dorthea. Hun inviterede mig sammen med en af sine halvfætre i en anden gren. Han er slægtsforsker og hedder Ole Dahl. Da min farmors søster var gift med sin halvfætter, var jeg også i familie med Ole Dahl, idet vi har en tiptipoldefar, Mikkel Knudsen, fælles. Også Ole Dahl har beredvilligt skaffet mig telefonnumre på nulevende efterkommere, som uden at tøve har leveret stof til mig.

En sidste historie om min indsamling af data. I Borbjerg havde jeg en halvfætter (han er død for nylig), som havde skrevet Hvams historie. Hvam er en lille del af Borbjerg. Han vidste, at ovennævnte Mikkel Knudsen (boende i Hvam) havde bygget nyt stuehus i 1832, som står endnu. Vi var ude at se på det, og jeg fik at vide, at gården nu ejedes af amts-

borgmesteren i Roskilde amt, Kristian Ebbensgaard, som havde arvet den efter sin farbror, og som holdt ferier der. Gården var blevet solgt i 1890'erne, så jeg er ikke i familie med Kristian Ebbensgaard, men jeg fortalte ham, at min tiptipoldefar havde bygget stuehuset. Snart efter sendte han mig kopier af noget meget interessant materiale om den af Mikkel

Knudsens sønner, der havde overtaget gården, og hans efterkommere. Det havde man givet de nye ejere i 1890'erne. Det har jeg selvfølgelig også brugt i min slægtsbog.

At jeg har haft stor fornøjelse af min indsamling, fremgår forhåbentlig af ovenstående.

Min tipoldemor Marlene Rasmusdatter

af Grethe Jensen

Marlene blev født i 1781 i Skalstrup, som datter af husmand Rasmus Nielsen. I folketællingen 1787 bor hun sammen med en søster Kirsten, der er 2 år ældre, hos sin farfar og farmor. Jeg kan ikke finde hendes forældre og jeg ved ikke, hvad der er blevet af dem.

I 1790 døde bedsteforældrene og jeg ved ikke, hvad der sker med de to piger, men i 1806 bliver Malene gift i Karlslunde med en svensk karl Anders Nielsen og de får 12. april 1807 en datter døbt, som bliver kaldt Ane Marie, men de rejser åbenbart lidt rundt, for det næste barn Karen bliver født i Herstedvester i 1810.

Så får de endnu et barn Peder. Han er født 20. april 1813 i Smørum Ovre. I Smørum kirkebog står: "*Peder, søn af omvandrende Anders Nielsen og Malene Rasmusdatter, som i nogen tid opholdt sig i Smørum Ovre på Confect Jüstesens gaard og efter barnets fødsel strax vandrede videre. Det var noget landstrygerpak.*" Han kunne dog ikke klare det omflakken-de liv og døde den 24. november på vejen mellem Vindinge og Tjæreby og blev begravet på Vindinge kirke-

gård den 29. Så han blev altså kun 7 måneder.

Det fjerde barn Kirsten er født i 1815 i Havdrup af omvandrende betlerfamilie Anders Nielsen, svensk af fødsel og kone Malene Rasmusdatter. Konen fødte hos gårdmand Jens Jensens i Havdrup, står der i kirkebogen.

De bliver stadig ved med at rejse rundt, men i 1818 bliver de så på amtets foranstaltning anbragt i Hospitalet, det vil sige Fattighuset i Kirkerup. I Fattigkommissionens korrespondance ligger der flere breve til præsten og et af dem er dateret allerede i 1816, hvori der står at Anders Nielsen med familie, midlertidigt skal have hjælp af Aagerup Kirkerup Fattigkasse, indtil det bliver oplyst, hvor denne fattige familie, skal have deres ophold. Det skal dog vise sig, at det ikke bliver midlertidigt. I et andet brev, som ikke er dateret står der, at de, selv om amtet har bestemt at familien skal anbringes i Kirkerup, "*endnu løber omkring i omegnen af Roskilde og betler.*" Men fra 1818 er de opført i forhandlingsprotokollen. I Hospitalet får de så endnu et barn, Stine, i 1819.

I Fattigkommissionens forhandlingsprotokol kan man så følge, hvad de er blevet tilkendt hvert år. I 1820 står der *"Anders Nielsen, svensk fød, krøbling med kone og 4 børn: 2 td. rug, 2 td. byg og 36 rbd"*. I 1820 dør Anders Nielsen og der er betalt 3 rbd 3 sk til en ligkiste til ham.

I de efterfølgende år bor Marlene stadigvæk i Hospitalet med sine 4 små børn, men i 1826 gifter hun sig igen med Hans Sørensen og de får et barn Mette Kirstine, som er minoldemor. Selv om hun nu er blevet gift bor hun stadig i Hospitalet og manden tjener som røgter på Cathrinebjerg. I 1829 står der i Forhandlingsprotokollen: *"Svenskfødte Anders Nielsens enke Marlene Rasmusdatter, har 3 børn hjemme, er gift med Hans Sørensen, som tjener som røgter på Cathrinebjerg, med hvem hun har avlet det yngste barn, datteren Kirstine 2 år gl. Det indstilles til Amtet at faderen ansættes i alimentation, som da afgår i fattigbidraget. Malene Hans Sørensens kone af Kirkerup anmoder om, at hendes mand, som skal opholde sig på Cathrinebjerg, maatte være tilholdt at give alimentationsbidrag til hans barn. Herom lovede jeg at tilskrive stiftamtmanden"*, men det ser ikke ud til, at han

betaler noget, og hun får stadig det samme.

De næste 3 år bor hun stadig alene i Hospitalet med sine børn og hun ernærer sig noget ved almindeligt bondefruentimmerarbejde, men hun er alligevel trængende på grund af hendes mands ligegyldighed med hende og børnene, så hun får stadig både korn og penge.

I 1833 får hun kun korn og penge i 1. kvartal, da hendes mand, som i flere år havde forladt hende, igen er vendt tilbage og den 28. marts 1834 rejser de med det yngste barn Mette Kirstine til Sengeløse og den 13. juli 1834 videre til Solhøjen på Torslundemagle Mark, hvor det ser ud til, at Hans Sørensen har fæstet et hus, men i 1835 vender Marlene og datteren tilbage til Hospitalet, hvor hun får husly og brændsel. Det fortsætter således til 1840. Derefter får hun foruden husly og brændsel også rug, byg og penge. Hendes mand Hans Sørensen hører man ikke mere til.

Marlene dør så i 1865 og til trods for, at hun i mange år vandrede rundt på landevejene og har tilbragt næsten resten af sit liv i Fattighuset bliver hun 85 år gammel og det sidste hun får er 4 rbd til en ligkiste og 1 rbd 2 sk for at få gravet sin grav.

Mordbrand i Svogerslev

af Inger Wermuth Jensen

Under slægtsforskningsarbejde med mine tip3- og tip4-oldefædre, som begge hed Hans Hansen og som boede i Gershøj i Hornsherred, stødte jeg på et skifte efter den førstes yngre bror, dateret 18/11 1773. Heri stod der bl. a. følgende om en halvsøster, Dorthé Hansdatter *"som har været i ægteskab med Knud Hansen sidst Huusmand i bem"* Svogerslev, men som denne Knud Hansen for nylig er bleven arasteret for en misgjerning ved Ilds paasættelse ibm, hvor for hand sichert bliver straffet paa loven" Endvidere stod der, at de *"tilforn fra hverandre var separerede."*

Denne notits gjorde mig nysgerrig, og jeg vedtog, at jeg engang ville undersøge sagen nærmere, hvilket nu er sket.

Knud Hansen var født omkring 1715, hvor vides ikke. I maj 1753 er der et fæstebrev fra Ledreborg, der fortæller, at Knud Hansen har fæstet en gård på 14 td 7 skp 2 alb i Svogerslev efter Lars Olsen, der var død i 1751, og at han har giftet sig med dennes enke. Gården var matr. nr. 18, Nordgården.

I begyndelsen af maj 1752 blev Knud Hansen og enken Ane Nielsdatter trolovede, og parret blev viet i

Svogerslev kirke en måneds tid senere, så han har sandsynligvis haft gården et års tid, før fæstebrevet er udstedt.

Der kom i dette ægteskab fire børn: 1751 Ole, 1753 Lars, 1755 Niels og 1758 Peder. Kun Niels vides der noget om, nemlig at han døde i en alder af 33 år som husmand i 1788 i Skrædderhuset i Allerslev.

I 1754 den 9. april brændte stuelængen på Knud Hansens gård. Der står i uddrag af birketingsprotokollen følgende: *"Gaardmand Knud Hansen, Svogerslev, mødte og væmodig tilkjendegav, at hans stuelænge som bestod af 10 fag, næstafvigte Onsdag d. 9 hujus ved ulykkelig ildsvaade blev lagt i aske, tab af Indbo og Sædekorn; 4 mand af Svogerslev vidner."*

Senere i samme protokol, som iøvrigt kun findes i uddrag, står der, at *"Sagen mod Knud Hansen i Svogerslev er afgjort i Mindelighed."*

Om "sagen" har været omtalte ildebrand, vides ikke, men der har altså været et problem af en eller anden art.

Nå, livet gik videre på gården i Svogerslev, og i oktober 1755 var der syn på gårdene af Ledreborg grevskab. Det var en god gård, Knud

Hansen havde med en del dyr og god avl af korn og h . Gården var firel nget og i god stand; stuehuset var jo også nybygget. Han havde desuden noget jord på Roskilde mark, tilhørende Universitetet, og herpå avler han 10 td udsæd. Sluttelig bemærkes, at stedet har gode beboere.

I 1758 døde hans kone Ane imidlertid. Vi ved fra Overformyndernet, at der blev holdt skifte. Desværre er skifterne fra denne periode heller ikke bevarede, så vi ved ikke noget om forholdene på gården på dette tidspunkt.

Det var nødvendigt at blive hurtigt gift igen, da der var små børn i huset, og allerede den 19. november blev Knud Hansen trolovet med Ellen Hansdatter, og brylluppet stod d. 14. januar 1759.

Det kan tænkes, at Ellen havde boet hos sin moster Sophie Jensdatter og hendes mand, f ster under Universitetet, Hans Hansen i Torkildstrup. Sophie var halvsøster til Ellens mor, Anne Dinesdatter, der havde været gift med fæstebonden Hans Hansen den ældre i Gershøj.

Ellen og hendes søstre Birthe og Dorthe havde – uvist af hvilken grund – tilbragt det meste af deres barndom hos dette ægtepar i Torkildstrup.

Ellen var 22 år, da hun blev gift. Tre år efter giftermålet – i 1761 – d btes det første barn, en pige, der selvfølgelig fik navnet Anne efter Ellen Hansdatters afdøde moder Anne Dinesdatter.

Derefter kom ca. hvert andet år følgende børn:

Hans, som er den eneste af dette  gteskab, der vides blev voksen. Hans kone hed Ane Rasmusdatter; han blev gårdmand i Kisserup og døde i 1816.

Derefter kom døtrene Kirsten, der døde to år gammel, s  Birthe, der kun blev  t år, og sluttelig en ny Birthe i 1773.

I 1765 var der atter syn på Ledreborgs fæstegårde. Også denne gang er avlen god og bygningerne i god stand, men ellers er det ikke rosende ord, Knud Hansen og Ellen Hansdatter f r med på vejen: "*Meget velhavende folk, ellers slette beboere, Manden drikker, og lever ilde i andre maader, Konen er Soe agtig.*"

Der gik da heller ikke mere end fire år, så afstod Knud Hansen i 1769 gården til en ny f ster Hans Nielsen, og der står i fæstebrevet til sidstnævnte, at denne skal bygge et hus på 6 fag, som Knud Hansen og hans kone kan have til fri beboelse deres livstid ud, ligesom de også skal have noget korn m.m. til deres husholdning.

I 1771 kommer Oeders efterretninger, og her er der sandelig bemærket en del om Knud og Ellen, der nu er henholdsvis 56 og 32 år:

"Knud Hansen og Hustrue – har været gaardmand, nu Huusmand og liderlig drikker og ej alleene hvad han haver taget med sig fra Konen, der de paa begge sider godvillig haver skildt sig fra hinanden, men og alt hvad han paa nogen maade kand faae fra konen, som er frugtsommelig og sidder tilbage med lidt eller intet af

400 Rd som hun bragte ind i boet, og maa forsørge 3 umyndige børn – Han er ikke med Kierlighed at twin-ge."

Det har ikke været muligt at finde noget på arkiverne om separationen, som jo også nævnes i føromtalte skifte i Gershøj i 1773.

De har dog ikke levet særlig "adskilt" fra hinanden, da de så sent som i 1773 den 1. august får døbt deres sidste barn Birthé.

fælles lade, der brænder, ligesom Ellen Hansdatters stuehus samt nogle kornstakke også brænder. Mistanken falder straks på Knud Hansen, og allerede den 11. november pågribes han, og han kommer i forhør. Her bekender han straks, at han har påsat ilden.

Han forklarede, at han, efter først at have spist aftensmad, gik ud i tærskeloen, hvor han ved hjælp af sin pipe og et stykke papir, han havde i

Af kirkebogen fremgår det desuden, at Knud Hansen og Ellen Hansdatter har været flittige altergæster i perioden 1762–1773.

Natten mellem den 10. og 11. november 1773 udbryder der brand i Ellen Hansdatter og Hans Niensens

lommen, satte ild til noget halm, hvorefter han kaldte på kone og børn. Årsagen til ildspåsættelsen var had til sin onde kone, forklarede han.

På Ledreborg Grevskabs Birkeret afholdes der den 20. december 1773 retsmøde, hvor Knud Hansen

anklages for at have "*sat Jld udi hans Hustrues Boe i Svogerslev, hvor Ska- den af denne Jld af 2de Mænd er an- sadt til 286 Rd 2 Mk ... og skal desu- den give 40 lod Sølv til Skadelidende og 40 Lod Sølv til kongen samt Huusbonden hans Boes Lod*".

Knud Hansens forsvarer henviser til nogle fremlagte præsteattester og nogle vidners forklaring om "*den- ne hans Hustrues stedse vedvarende Ondskab som Anledning til hans henfaldelse i Drukkenskabs Last og derved flydende Sinds Forbitrelse*."

Altså har Knud Hansen også været beruset, da han begik sin handling.

Forsvareren henstiller til retten, at den må give Knud Hansen en "*mo- deratere Medhandling end den paa Loven grundede Paastand*."

Men retten påpegede, at Knud Hansen ikke havde begået sin uger- ning hverken i ungdoms hidsighed eller i alders skrøbelighed, men med fuldt overlæg og i drukkenskab, uan- set han havde kaldt på kone og børn "*meere af Kierlighed til de sidste end den første, i hvor ubehagelig endog hans sidste Egteskabs Tiid har været, ... ey andet at ansee denne hans Mordbrand efter Fortieneste til Strafs Lidelse*".

Birkedommer Rosted fra Ledre- borg afsiger nu sammen med otte meddomsmænd dommen over Knud Hansen, og han dømmes efter Danske Lovs 6. bogs 19. kapitel 1. artikel, som påbyder, at han skal "*have for- giort sin Hals og brændes*".

Knud Hansen indsættes den 12. november i arresten i Roskilde, og her sidder han den 5. februar 1774, hvor det forkyndes for ham, at Højesteret har stadfæstet Ledreborg Birketings dom af 20. november 1773. Knud Hansen var selv tilstede "*løs og le- dig*", ligesom også forsvarer og an- klager var der, og i deres overværelse begærede han "*sin begangne Forseelse til Hans Kongel. Maytts allermildeste Naade...da den idømte straf ville blive hans uskyldige Børn ligesaa empfindtlig som den blev ham selv forskrækkelig*".

Men der var ingen nåde at hente hos kongen, Christian den Syvende. Denne skriver ved sine embedsmænd den 30. marts 1774 til "*Geheime Raad og Ober Hof-Marchalk Hr Christian Holstein Greve til Lethra- borg, anlangende at foranstalte een, over Delinquent Knud Hansen afsagte Højeste Rets Dom, som tilfinder ham formedelst begangne Mordbrand, at have forgiort sin hals, og brændes, exequeret*".

Dette svar meddeles Knud Han- sen:

"*Anno 1774 den 7 April, er denne allerunderdanigste Højeste Rettes Dom, og derpaa under 30de Marti sidst faldende Kongl. allernaadigste Approbation, lovlig forkyndet for Delinquent Knud Hansen paa Roeskilde Raadhuus. Testr. B.M Rosted*".

Op en uge senere:

"*Nest følgende 14 April 1774: er eft- ter indbemeldte allernaadigste Højeste Rettes Dom, og Kongl. al-*

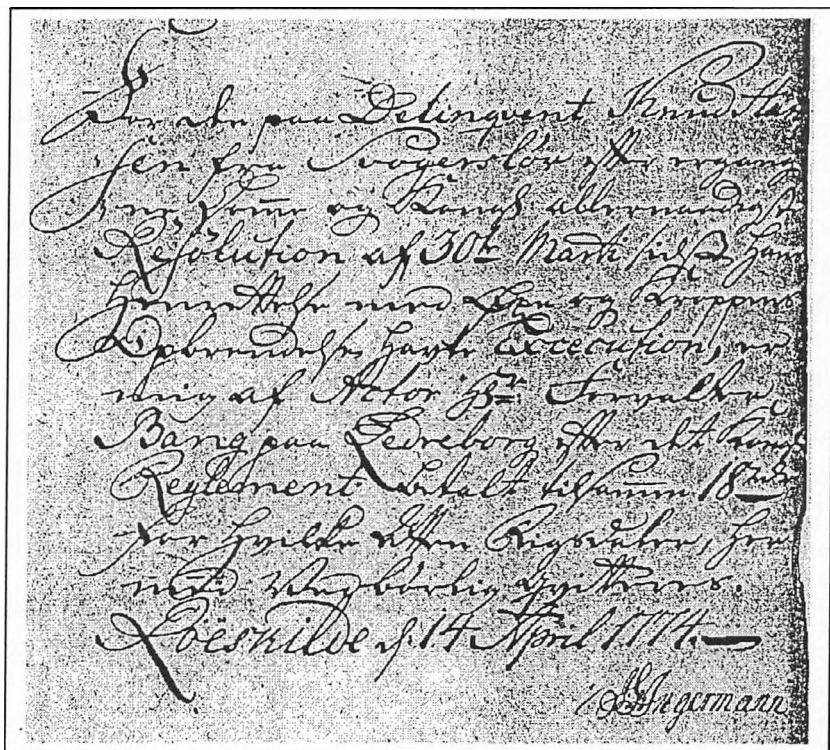
lernaadigste Resolution, Executionen over Delinquenten exequeret Ved det sædvanlige Executions sted. Testr. B. M. Rosted".

Der findes nogle bilag i form af regninger til sagen, der fortæller dels om Knud Hansens tid i fængslet, dels om hvilke materialer, der blev brugt til henrettelsen.

Først er der en regning, der fortæller, at Knud Hansen har siddet i fængslet fra den 13. november til den

De, der på det sidste holdt vagt over arrestanten, fik 1 Rd, og endelig kostede halmen til arrestanten 1 Mk, hvilket alt i alt beløb sig til 12 Rd 5 Mk 15 Sk, som blev udbetalt til fangefogden af forvalter Bang på Ledreborg

Kæmner Lars Rasmussen har en regning til inkassering i byens kasse for den tid, Knud Hansen sad fængslet, som nævnt 21 uger og 6 dage, hvilket kostede 10 Rd 3 Mk 10 Sk.

For at den Delinquent Knud Hansen
for sine forbrødre og for regningen
for den tid som han siddet i fængslet
Resolution af 30de Martii sidst for
forbrødre med den og forbrødre
forbrødre samt Execution, som
indig af Actør J^h Sivulke
Bang på Ledreborg for 21 uger og
Reglement indtalt til sammen 10 Rd
for brøden og for Regningen for
med indbetalt og forbrødre.
Løsskive af 14 April 1774.
L. Rasmussen

14. april, hvilket i alt er 21 uger og 6 dage a' 3 Mk 1 Sk. For den tid skal der betales for forplejning og varetægtspenge til fangefogden. Desuden varetægtspenge for to gange, denne har været med arrestanten til tinge, samt for fangefogdens rejse med ham til retterstedet, ialt 4 Mk.

For brænde og lys, når præsten besøgte Knud Hansen, var udgiften 2 Rd 5 Mk 12 Sk. Regningen lød på ialt 13 Rd 5 Mk 6 Sk, som forvalteren på Ledreborg også betaler.

Købmand Boas Larsen levererede brændet, hvilket var 3 favne tørt bøgebrænde, $\frac{3}{4}$ favn "finere", 1 tønde

tjære og 3 tomme tjæretønder. Det var, hvad der skulle til for at brænde Knud Hansen af. Prisen for disse varer beløb sig til 14 Rd.

Men først skulle han jo halshugges, og dette arbejde sørgede skarpretter Ingermann i Roskilde for. Ovenstående er hans regning for arbejdet.

Formentlig er asken og eventuelle sidste rester af Knud Hansen blevet gravet ned på Galgebakken.

Det ville have været interessant at se, hvad præsten skrev i Svogerslev kirkebog om Knud Hansens død – hvis der overhovedet har været nævnt noget derom; men det er vi desværre afskåret fra, da begravelser i netop disse år mangler. Heller ikke i Roskilde Domsogns kirkebog har der været noget at finde om begivenheden.

Derimod ved vi, at Ellen Hansdatter jævnligt indtil ca. 1782 gik til alters, hvor hun benævnes som "Knud Hansens Enke" eller "Ellen Knuds." En enkelt gang havde hun sin datter Anne med.

Der står i sagens akter, at alle udgifter i forbindelse med Knud Hansens udåd skulle udredes af boet, og strakte dette ikke til, betaltes resten af amtet.

Det har derfor sikkert ikke været nogen let tilværelse, den efterladte hustru Ellen Hansdatter har haft. Hun, der efter sigende kom ind i ægteskabet med 400 Rd, var formentlig nu en fattig kone.

Vi ved desværre heller ikke noget om, hvordan hendes liv rent prak-

tisk har formet sig siden disse begivenheder fandt sted.

Iøvrigt boede Ellens søster Dorthé også i Svogerslev. Hun var gift første gang med Hans Sørensen, der døde i 1770, derefter med Peder Olsen. De var begge fæstere under Universitetet. Dorthé døde i 1780.

Man kan jo fundere over, hvad grunden var til, at Ellen var så slet en kone, som det beskrives. Var det hende, der var årsagen til, at Knud Hansen drak, eller var hans drikkeri årsagen til hendes "ondskab?"

Hun var i hvert fald ikke særlig renlig, som det ses af synsforretningen i 1765, hvor hun beskrives som "*soe agtig*".

Og de nævnte præsteattester og vidners udtalelser, der under retssagen henvises til, peger nok i retning af, at hun i hvert fald har været noget uomgængelig.

Vi får dog aldrig den fulde sandhed at vide om Ellens og Knuds forhold, udover at det har været særdeles problemfyldt, og at de faktisk må have forpestet tilværelsen for hinanden.

Ellen blev ikke så gammel, kun 47 år. Hun blev begravet på Svogerslev kirkegård den 13. april 1783.

Ugift barnefader – og fra Sønderjylland

Hvordan små detaljer og lidt held giver svaret

af Jens V. Olsen

Under sit foredrag om ugifte barnefædre fortalte Erik Kann, omend med et blink i øjet, at noget af det værste en slægtsforsker kunne komme ud for under sin søgning efter forfædre var en ugift barnefader, og især hvis denne var fra Sønderjylland.

Nu har jeg én af disse i min egen forslægt, og jeg vil benytte lejligheden til at fortælle om opsporingen af hans historie, da det samtidig er et eksempel på, hvorledes alt, hvad man kan finde af detaljer, er af betydning.

Min tipoldemor (FFMM) *Marie Sophie Johansdatter* blev født den 5/6 1815 i Leestrup og døbt 11/6 1815 i Kongsted kirke på Sydsjælland som uægte datter af *Lars Frederiksens* datter *Inger* med udlagt barnefader *Johan Frederik Hansen Møller*, der tjener H. Petersen på Nyraad Mølle som Møllersvend

Et halvt år senere giftede *Inger Larsdatter* sig i Vordingborg kirke med ungkarlen *Christen Larsen* og de fik siden to sønner.

Men hvad med barnefaderen; at han har været en virkelig person ses

tydeligt af, at da datteren *Marie Sophie Johansdatter* selv blev gift i 1837 med min tipoldefar *Jens Bendixen*, så blev deres to første levende-fødte børn døbt *Johan*, altså opkaldt efter møllersvenden. Den første *Johan Jensen* blev kun tre uger gammel, derfor var der to med samme navn.

Barnefaderen var fra "Nyraad Mølle", som ret hurtig blev identificeret som *Nyraad Mølle*, der ligger ca. fire km øst for Vordingborg, hørende under Vordingborg Landsogn. Det er også i Vordingborg kirkebog, at jeg hurtigt finder, at *Johan Frederik Hansen Møller* blev gift i 1816 med pigen *Else Hansdatter* og fik to sønner med hende, nemlig *Frederik Hansen Møller* i 1817 og *Hans Hansen Møller* i 1819.

I 1822 døde *Johan Frederik Hansen Møllers* 8-årige stedsøn *Rasmus Rasmussen*, så *Else* havde altså også et uægte barn, før hun blev gift med *Johan*. Men derudover fandt jeg i mange år intet om *Johan*, hverken før 1815 eller efter 1822.

Lægdsrullerne giver intet, for som født i et købstadssogn, skulle

sønnerne ikke indskrives. Hvordan kommer man så videre?

Der var kun ét at gøre nu, nemlig at nedskrive alle detaljer om *Johans* to sønner.

I 1819 ved sønnen *Hans'* dåb optræder der tre interessante faddere, nemlig husmand *Holger Hansen Møller* og hustru *Ane Larsdatter* fra Langebæk samt pigen *Stine Holgersdatter*.

Mon ikke *Holger* er bror til *Johan*, og *Stine* en niece, det må checkes.

Langebæk er en landsby, der ligger ca 8 km øst for Nyraad, og hører til Kalvehave sogn. Frem med kirkebogen for perioden 1805–20; men her finder jeg ikke noget om *Holger* og hans familie, men til gengæld to andre oplysninger. Den 12/5 1809 bliver en ungkarl *Hans Hansen Møller* gift med sognets jordemoder, enken *Johanne Marie Smidt*, og så finder jeg møllerdreng *Johan Friedrich Hansen* konfirmeret i Kalvehave kirke 1808. Han tjente da i Stensby Mølle et par km sydvest for Langebæk. Det kunne være vores senere barnefader. Er han så født her?

Der findes en *Johan* født i Kallehave i 1791 som søn af husmand *Hans Rasmussen*. Denne dreng følger jeg i lægdsrullerne, bl.a. i hovedrullerne fra 1806, 1810 og 1813; men alle tre gange boende hjemme i Kallehave, ikke i Stensby, så det er næppe den rigtige. I 1806 og 1810 findes der ingen *Johan Frederik Hansen* i rullen.

Så må vi se, hvad folketællingerne kan give, og her findes hurtigt i 1834 i Langebæk: Husmand og møllebygger *Holger H. Møller* og hustru *Ane Larsdatter* samt en plejedatter *Hansine Sindal* på 10 år, men ingen *Stine*. Der er heller ingen *Hans Hansen Møller*.

I folketællingen 1845, den første tælling, hvor fødestedet er medtaget, kommer så det næste vigtige spor, for i Langebæk bor møllebygger *Holger Hansen*, 60 år og hustru *Ane Larsdatter*, 64 år, men uden børn. Han er født på Als og hun angives født i Lyngby.

Kalvehave kirkebog giver her efter, at *Holger Hansen*, husmand i Langebæk dør 4/11–1845, 60 år gammel. Og gårdmand i Langebæk, *Johannes Hansen* dør 6/3–1845, 55 år gammel, altså den "falske" *Johan*.

Der var et gevaldigt held, at *Holger* først døde efter februar 1845, da folketællingen blev lavet – ellers var jeg formentlig aldrig kommet videre.

Senere har jeg godt nok fundet skiftet efter *Holger*, i Bregentved Grevskabs Amtmandskab: Skifteprotokol for Præstø Amt. Dette skifte giver nyt om *Johans* færden efter 1822, men ikke noget fødesogn.

I skiftet efter selvejerhusmand *Holger Hansen Langebæk* nævnes arvingerne:

1. enken *Ane Lausdatter*
2. en halvbroder *Hans Hansen Langebæk*, der er død og har efterladt sig en datter, hvis navn ikke vides,

men som skal opholde sig i København.

3. en ditto *Johan Frederiksen*, møllersvend i Stensby, død og efterladende sig
 - en søn *Frederik Johansen*, parcelist i Bakkebølle Fredskov, 28 år og
 - en ditto *Peder Johansen*, væver i Snertinge, 23 år.

Den afdøde skal desuden have 2 brødre i **Holsten**, hvis navne og opholdssted ikke kendes.

Det gav flere spor om *Johans* senere færden og en slægtskreds på 5 brødre, hvoraf de tre nu kendes. De to brødre *Johan* og *Hans* var begge døde før 1845, så her ville vi ikke kunne finde noget fødested.

Hvorfor havde jeg ikke fundet *Johans* yngste søn *Peder*, som må

være født ca 1822, medens *Johan* stadig boede i Nyraad? Jo, det var der en forklaring på, for i Vordingborg kirkebog finder jeg nu en mærkelig indførelse, idet 23/9-1823 fødes *Johan Peder Johansen* som søn af møllersvend *Johan "Poulsen"* og hustru *Else Kirstine Hansdatter* af Nyraad. Endelig er sønnens navn rettet flere gange til den endelige form *Peder Hansen Møller*. Det er altså ham.

Alle disse sidste detaljer har jeg dog først fundet (i 1990) mange år efter, at jeg gik videre med at søge min barnefaders oprindelse.

Als er en rimelig stor ø, der omfatter ikke mindre end 19 kirkesogne. Der findes dog kirkebøger fra samtlige sogne fra før 1785, da Holger må være født, så der var håb, og

det var bare at gå i gang.

Alle sognene på Als blev listet på grundlag af S. Nygaards bog: Danmarks Kirkebøger (Kbh 1933), som var hovedregistret på dette tidspunkt (1963).

Jeg støvede gennem et antal mikrofilm på Rigsarkivet indtil jeg en dag kiggede i Nordborg kirkebog og – her var der gevinst! Det var en af de dage, da det kildrede kraftigt ned ad ryggen, for:

– 23/4–1785 fødtes og 28/4 døbt *Holger Hansen*, søn af snedker i Nordborg *Hans Hansen Møller* og hustru *Anna Margrethe JesDatter*.

– 20/10–1791 fødtes og 22/10 døbt *Johan Friderich Møller*, søn af snedker *Hans Hansen Møller* og hustru *Marie Cathrine Franzen*, og

– 7/5–1775 døbt *Hans*, søn af *Hans Hansen Møller* i Nordborg.

– 14/10–1780 viedes enkemand *Hans Hansen Møller* i Nordborg og pigen *Anna Margrethe Jesdatter* fra Holm, – 15/11–1788 viedes enkemand *Hans Hansen Møller* og pigen *Maria Cathrine Franzen*, begge i Nordborg.

Det viste sig altså, at de tre brødre fra Langebæk var født i Nordborg, og at de havde hver sin moder.

Herefter var det nemt at supplere med en masse slægt og rigtig mange nye aner, for Nordborg kirkebøger går helt tilbage til 1622 – og slægten kan følges hele vejen. Ane-tavlen blev pænt udbygget det år (1963) med en kæmpe slægt med udgangspunkt i Vestermølle ved Nordborg. Den rene mandslinie fører tilbage til *Hans Christensen*, der

skulle være født 13/9–1643 i Gammelgaards vandmølle (på grænsen mellem Ketting og Asserballe sogne på Als), og som giftede sig til Vestermølle.

Hans sønner fik helt naturligt alle efternavnene *Hansen Møller*; men nu sker det særlige sønderjyske, at alle de efterfølgende generationer holder fast ved *Hansen Møller* som slægtsnavn.

Næste kapitel af historien udspinder sig godt 25 år senere, for da kommer jeg via Hvem Forsker Hvad fra 1989 i forbindelse med en anden slægtsforsker Egon Jensen, der søger aner og efterkommere til *Hans Hansen Møller* i Vestermølle. Hans tipoldemor er datter af mølleren i Vestermølle *Hans Hansen Møller* (1789–1846), der er fætter til min forfader, snedkeren med samme navn.

Egon Jensen bringer mig via Nordborg lokalhistoriske arkiv i kontakt med endnu en slægtsforsker Jens Hansen Møller, der bor i Augustenhof ved Nordborg, og som viser sig at være direkte mandlig efterkommer af *Hansen Møller*-slægten.

For at gøre historien kort, så har Jens Møller studeret slægten i mange år og havde (selvfølgelig) fundet oplysninger om alle snedkerens børn, inclusive mine tre sjællændere; men han anede ikke hvad der var blevet af dem. De forsvandt pludselig fra Als, ligesom faderen, snedkeren *Hans Hansen Møller*.

I folketællingen fra 1803 finder vi i flækken Nordborg, Tischlermeister (d.v.s. snedkermester) *Hans*

Hansen Møller, 56 år 3.gang gift og hustru *Maria Catherine Frantzen*, 51 år 1. gang gift samt sønnen *Hinrich Hansen Møller* på 14 år; ingen af de øvrige findes her.

Allerede i 1810 døde *Maria Cathrine Franzen* som enke; men manden var ikke at finde.

Jens Møller kom hurtigt med spørgsmålet – var faderen også taget til Sjælland? – og det viste sig at være tilfældet, for den 20/9–1805 begravnes på Kalvehave kirkegård møllebygger *Hans Hansen Møller*, 52 år gammel.

Aldersangivelsen er noget forkert, for han var knap 58, da han døde, men hvordan skulle præsten i Kalvehave kunne kontrollere den oplysning.

Den ældste bror *Hans Hansen Møller* døde i juni 1814 som kun 39 år gammel møllebygger i Langebæk, det var ham der i 1809 blev gift med jordmoderen; medens min barnefader *Johan Frederik Hansen Møller* døde 3/3–1834 som 43 årig husejer i Bakkebølle (tæt ved Nyraad), men med navnet *Johan Frederiksen Møller*. Sjællænderne har ikke rigtig kunnet finde ud af den sønderjyske navneskik. I folketællingen 1834 bor i Bakkebølle (Vordingborg landsogn) i et hus nr. 32, den 46 årige "*Johan*

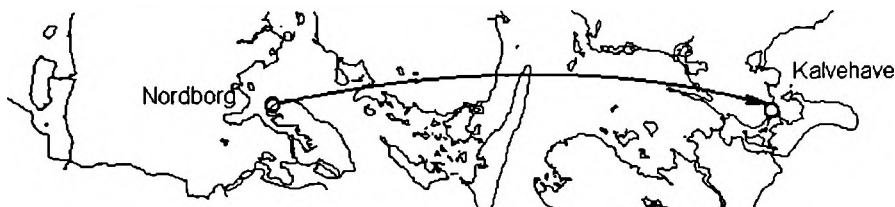
Frederiksen" som husmand, der lever af sin jord – det er ikke så underligt, at jeg ikke fandt ham dér i 1963.

Snedker *Hans Hansen Møller* i Nordborg fik ialt 9 børn, og det må være sønnerne *Jes* (*1781) og *Henrik* (*1789), der er de to brødre i Holsten, som man intet yderligere kendte til på Sjælland i 1845.

Den historie vi kan skimte gennem alle disse oplysninger er, at omkring 1803, d.v.s. under Napoleonskrigene, da Danmark og vel især Sønderjylland var truet, så rejste de tre brødre *Hans* på ca. 28, *Holger* på ca. 18 og lillebror *Johan Frederik* på kun 12 år fra Nordals og til Kalvehave på Sydsjælland, hvor de slog sig ned i Langebæk med stærk tilknytning til Stensby mølle. Og faderen rejste med. Begrundelsen for rejsen har sikkert været ønsket om at undgå krig og militærtjeneste.

Faderen og de to ældste var udlærte som møllebyggere, medens lillebror måtte nøjes med at ende som møllersvend.

Hvis jeg ikke havde været så heldig, at broderen *Holger* var fadder for én af Johans børn og at han først døde efter folketællingen 1845, så havde jeg aldrig kunnet skrive denne historie.

Møller-brødrenes rejse. Ruten kendes ikke

Årsberetning 2001

ved Kit Bisgård

Det forløbne år har ikke budt på de store overraskelser, idet vi som sædvanlig har haft en mødeaften om måneden, bortset fra de 3 sommermåneder.

Generalforsamlingen forløb som vanligt. Bestyrelsen fortsatte uændret, Ole Sylvester Nielsen blev suppleant, og efter pausen fik vi udleveret årskriftet, som kommenteredes af forfatterne.

Efterårets møderække indledtes d. 6. september med foredrag af cand. mag. Lise Høyrup, der talte om erindringsinterview til slægtshistorien. Vi fik gode råd om, hvordan man kan interviewe de gamle og for den sags skyld også de unge i eller uden for slægten om deres liv.

Den 2. oktober tog vi til teatercaféen i Køge, idet vi havde forenet os om en anebytteaften med Sydkystens Slægtshistoriske Forening og Slægtshistorisk Forening for Østsjælland. Der var stor tilslutning til aftenen, og nogle, men selvfølgelig ikke alle, fik et godt udbytte med hjem.

Den 9. november havde vi besøg af Viggo Poulsen fra Græsted, som veloplagt fortalte om, hvordan han havde fundet frem til mange slægtninge. Hans foredrag om bl. a. personlig kontakt inspirerede mig til et indlæg i dette års årsskrift.

Den 6. december havde vi vores traditionelle julemøde med mange fremmødte. Hyggesnakken gik ved det juledækkede bord. Henning Kiilerich, der vanen tro serverede en stor, hjemmebagt kage og læste op. Palle Kvist fremviste en slægtsbog, han havde lavet.

Januarmødet var også hyggemøde. Før pausen fortalte to af deltagerne om lidt af deres forskning, det var Karen Margrethe Goodstein og Ole Sylvester Nielsen.

Den 14. februar havde vi den fornøjelse at høre en af vore egne, idet Henning Kiilerich fortalte om flere arkivalier, man ikke hører så meget om. Han levendegjorde foredraget ved at fortælle om sine egne slægtninge og de mange ting, han aldrig ville have fået kendskab til, hvis han ikke havde fundet frem til disse arkivalier. Blandt arkivalierne kan nævnes fagedprotokoller og, hvis man ramler ind i en forbryder, fængselsarkiver og amtsarkiver. Man kan også være heldig at finde noget om forbrydelsen i Lands Over Hof og Stadsret. En god fidus var, at hvis man i kort- og matrikelarkivet ikke ville ofre 300 – 400 kr. på et kort, kunne man lave en frihåndstegning af det på stedet.

Vores aften med Erik Kann var den 8. marts. Hans kolossale viden fornægtede sig ikke, da han indviede os i de mange muligheder, der er, for at finde frem til tilsyneladende ukendte fædre til uægte børn.

Den 5. april havde vi vores eget medlem, Anna Margrethe Krogh-Thomsen, til at fortælle om, hvordan man med en computerteknisk billedbehandling kan trylle indskannede, elendige, gamle fotoer om til seværdige, fine billeder. Efter pausen viste Anna Margrethe, hvordan man med lethed kunne indsætte disse fotoer i slægtsforskerprogrammet Ancestral Quest, som hun gjorde nærmere rede for.

I bestyrelsen har vi taget den beslutning at afholde det landsdækkende slægtsforskertræf i 2002. Vi har forenet os med Sydkystens Slægtshistoriske Forening i Greve og har arbejdet ihærdigt på at få alt det arbejde, der skal gøres nu, fra hånden. Dette indledende arbejde er så godt som på plads, og jeg håber, at mange medlemmer vil bistå os på selve dagen, lørdag den 13. april 2002.

Det vil også være kærkomment, hvis man fortæller ligesindede om begivenheden. Træffet skal finde sted på Roskilde Katedralskole.

SSF's slægtsforskerkursus i oktober fandt for første gang sted på Nørgaards Højskole i Bjerringbro. Der var meget stor søgning til dette kursus, hvis tema var *Folkeminder og billedillustration i slægtsforskningen*.

Ingen har i år været interesseret i at mødes en time før møderne for at hjælpe hinanden med det gotiske. Skikken kan naturligvis tages op, hvis nogle ytrer ønske om det.

Igen i år har Henning Kiilerich gjort det store arbejde med at forbedre vore møder, lave kakao og for en stor del rydde op bagefter. Forskellige har bagt fortrinlige boller, ikke mindst Karna Hansen, som har gjort det adskillige gange. Jens V. Olsen har stået for hjemmesiden og nu også en hjemmeside om næste års slægts-træf. I takkes alle hjerteligt.

Årsskriftet har i år modtaget mange manuskripter, og det er da glædeligt. Tak til de to redaktører for deres store arbejde med at få skriftet gjort færdigt til vores generalforsamling.

Vi er nu 72 medlemmer.

Bestyrelsen

for Roskildeegnens Selskab for Genealogi og Personalthistorie i sæsonen 2000/2001

Kit Bisgaard, fmd., Åstoften 14, Svogerslev, 4000 Roskilde,
tlf. 4638 3514. E-mail: kitbi@get2net.dk

Flemming Molin, kasserer, Dr. Ingeborgs Vej 1, 4000 Roskilde, tlf. 4635 3118.
E-mail: molin@post5.tele.dk

Karna Hansen, sekr., Æblehaven 106 st.th., 4000 Roskilde,
tlf. 4636 1056. E-mail: karna@email.dk

Niels-Bjarne Kristensen, Dr. Sofiesvej 22, 4000 Roskilde,
tlf. 4635 3773. E-mail: labenbk@post11.tele.dk

Esther Andersen, Roskildevænge 47 st.th., 4000 Roskilde,
tlf. 4635 3323. E-mail: esther-soren-andersen@mail.tele.dk

Foreningens hjemmeside på Internettet:

<http://home6.inet.tele.dk/jvo/rsgp>

,

Herold

ISBN 87-89165-38-1

ISSN 0904-1427